

Názory na vypuknutí války I - dobová kontroverze (bilingválně latinsky).

Autor: Stefan Benz

Eberhard Wassenberg – pamětník a historik války

Didaktický komentář

Texty se v rámci didaktického principu mutliperspektivity zabývají tématem kontroverze. Žáci zjistí, že již tehdy nebyli lidé zajedno v odpovědi na otázku, jak vlastně k válce došlo. Případně se mohou zamýšlet nad skutečností, že tehdy nerozvíjeli žádné obširnější teorie, nýbrž že se spokojili s poměrně jednoduše strukturovanými zdůvodněními, která akcentovala motivy lidského chování jako například chamtivost.

Reprodukce dobových dokumentů umožňují do určité míry originální seznámení s autentickými texty a písemnostmi. České texty zejména religiózního obsahu byly až do 19. století často sázeny novogotickou frakturou, německé až do doby druhé světové války, kdy národní socialisté toto písmo zrušili za účelem zlepšení recepce německých textů v Evropě. Ukázka latinského textu se nabízí pro účely bilingvální respektive interdisciplinární výuky (ukázka německého textu pro výuku německého jazyka a rovněž pro pokročilé žáky s němčinou jako cizím jazykem). Žáci uvidí, že byly ranně novověké latinské texty sázeny pro čtenáře přívětivějším způsobem. Diakritická znaménka jsou významnými oporami při překladu textů: latina byla tehdy ještě živým jazykem, jenž se mohl vyvíjet spolu s rozvojem umění knihtisku.

Otázky rozvíjejí zprvu zejména schopnost rekonstrukce (narativní kompetence). Zde je sice úroveň kompetencí spíše nízká, je to však proto, že texty samotné lze považovat za náročné, jelikož nebyly na rozdíl od ostatních úloh zjednodušeny a zkráceny. Následně by mělo být blíže analyzováno, jaké důvody se skrývají za postoji autorů, aby bylo možné na základě prostředí, ve kterém žili, popsat jejich názorové perspektivy. K tomu je třeba identifikovat a do myšlenkového procesu zahrnout i vyznání/náboženství jakožto určující kulturní faktor (schopnost dekonstrukce nebo metodická kompetence). Následně je možno položit otázku, do jaké míry je individuální pohled na svět i v dnešní době určován náboženskými faktory (nebo kterými dalšími), a jak se také tato skutečnost odráží ve vlastní učebnici dějepisu. Například metanarace současných německých učebnic je založena na spíše protestantském výkladu dějin. Žáci by tím měli být inspirováni k tomu, aby se zamýšleli nad vlastním úhlem pohledu a ptali se, na čem se vlastně zakládají jejich názory (orientační kompetence). V žádném případě by neměla být dřívější historiografie označována jako subjektivní a ta současná jako objektivní: tento postoj je z pohledu historiografické teorie neobhajitelný a z historického pohledu nesmyslný: takový postoj by porovnával texty autorů válkou zasažených a svědků doby (Wassenbergův *Florus germanicus*) s moderními texty, které se věnují stejnému tématu, jsou sepsané s odstupem 400 let a oprostěné od emocí.

Očekávané výstupy / návrhy řešení a komentáře

Eberhard Wassenberg pocházel z Emmerichu na Dolním Rýnu, narodil se roku 1610. Sloužil převážně katolickým knížatům, byl významným historikem, a to nejen dějin jeho doby. Jeho dějiny třicetileté války vznikly již před jejím koncem. Dočkaly se mnoha nových vydání, byly přeloženy i do němčiny a doplňovány, pravděpodobně bez účasti autora. Latinské vydání bylo zřejmě mimo jiné využíváno k předčítání při výuce latiny ve školách. Jeden z Wassenbergových současníků chválil jeho dílo se slovy:

"Sloh je jako růže, obsah je spleten z trnů." Datum a místo jeho úmrtí jsou dodnes neznámé - pro takto prominentní osobu skutečnost zcela nezvyklá.

A Wassenberg, Eberhard, *Florus Germanicus continens res gestas, bella, victorias invictissimorum Ferdinandorum II. & III. imperatorum ab excessu Caes. Matthiae contra hostes eorundam feliciter obtentas*, rozšíř. vyd., Kolín, 1640.

<http://www.mdz-nbn-resolving.de/urn/resolver.pl?urn=urn:nbn:de:bvb:12-bsb10408892-3>

B Wassenberg, Eberhard, *Der erneuerte teutsche Florus ... bis Anno 1647 continuirt*, Amsterdam, 1647.

<http://www.mdz-nbn-resolving.de/urn/resolver.pl?urn=urn:nbn:de:bvb:12-bsb10916702-4>

1. Přeložte (např. s pomocí online slovníku) - zhruba - latinský text a pak jej porovnejte s německým. Odhlédneme-li od rozšíření obsahu: čím se obě vydání zásadně liší v jejich popisu příčin války? Mějte přitom na zřeteli i rozdílná místa vydání. Teprve potom vysvětlete, proč je německé (amsterdamské) vydání co do počtu slov o tolik rozsáhlejší.

Vysvětlivky:

Nadepsaná čárka = zkratka pro nazální souhlásku: vložte tedy N nebo M

Calvinus = Jan Kalvín

gebennensis = ženevský (Kalvín působil v Ženevě)

q; = que

Sarmaten, zde básničky "poláci" *Sarmati byl původem [íránský](#) kočovný a pastevecký lid, příbuzný se [Skythy](#), [Médy](#) a [Peršany](#).

Anholtinus = náležející ke šlechtickému rodu z Anhaltu

Anspacensis = adjektivum k názvu města Ansbach, sídlo Brandenburgů-Ansbachů (dnes sídlo vlády Středních Frank v Bavorsku)

2. Mohl mít na obsah textu svým stručným stylem vliv samotný jazyk, latina?

3. Autor krom toho hovoří o tom, že byli Češi už od dob Jana Husa vždy blízko revoltě. Považujete tento názor za protičeský stereotyp? Najděte k tomu příslušné příklady ze 17. století pro následnou diskusi.

Str. 1-2

První část. Úvod do česko-falcké války.

Aluini dogma
gliscebatur, & à
Gebennensi la-
cu exorta nebu-
la, non per Gal-
liam modo, sed
Germaniã quo-
que diffusa, nonnullorum Princi- *Principes*
pum oculos mentesque adeo ob- *Germania*
scurauerant, vt quasi veneficio *sunt haec*
quodam transformati, veterum *retici.*
Sarmatarum instar, pacem non ag-
noscerent. Hic nempe illius hære-
sis

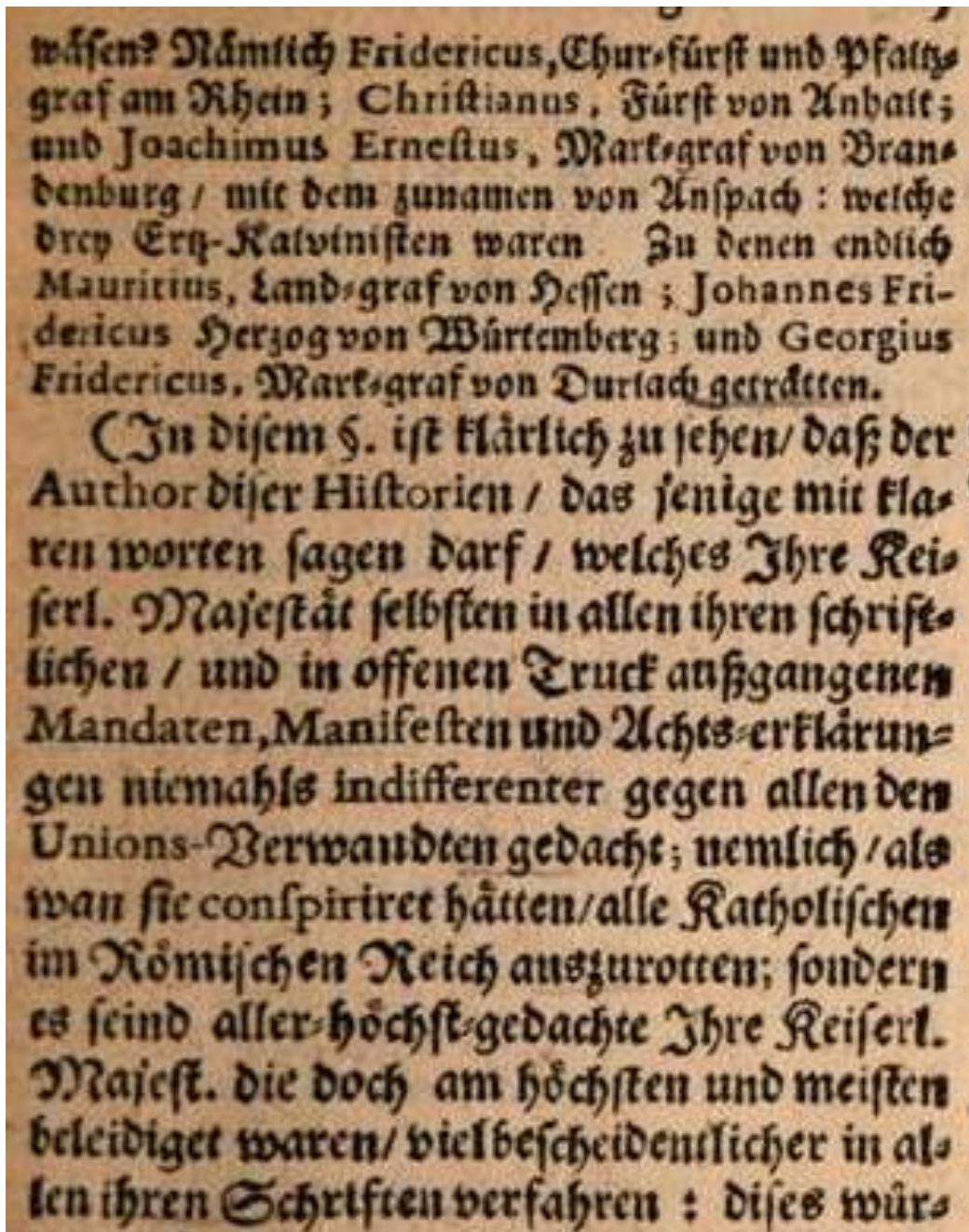
sis genius est , vt quorum animos
intus turbauerit, eorum, ad turbā-
das extra prouincias , iugi semper
vtatur ministerio. Itaq; cum tem-
pla prius & ecelesiastica bona oc-
cupassent, præsulatus deglutissēt,
non suæ terræ limitibus contenti,
vicinos quoque Episcopatus inua-
sère. Tum, quæ merebantur, time-
re incipiebant: sed Catholici, pub-
licis pacis gratia , multa indulge-
bant. Tamen hæreticos diffidentia
subijt, ne, quæ rapuerant, reddere
paulatim cogere rentur.

Itaque malo facinori, pessimum
addiderunt , & Catholicos , tota
extirpare Germania constituere.
Et hoc quibus authoribus? quibus
capitibus? Frederico Electore Pa-
latino Rheni, Christiano Anholti-
no Principe , & Ioachimo Ernesto
Brandenburgico , cognomento ,
Anspacensi.

Es war über all in Deutsch-land friden
und die Einträchtigkeit hatte der Fürsten
gemühter in einerlei Religion zusamen
gebunden. Aber da im Jahr 1527. Lu-
therus und die Secten angefangen / so
hat die Zweiträchtigkeit algemach über den Friden in
Deutsch-land triumphiret: Dan alsdan teilte sich
das Reich alsbald von einander / und wapnete sich
zu seinem selbst-eigenen untergange. Und sind die
Lutheraner (von Luthero her also genant) wider
die Römisch-Katholischen auf-gestanden / und sie
zuvor von ihren einkommen / endlich auch auf ihren
gütern gestossen. Als aber dieselbigen nach dem
Keiserlichen Rechten ordentlicher weise wieder gefor-
dert waren / so haben sie auch das Kamer-gerichte
erschaffen wollen: Römischen / auf das der Kirchen-
raub / dieb-stat / und aller-hand laster aufkommen /
und ohne furcht weit und breit im Reich umgehen
würchten. Und als sie sich dessen weigerten ; sihe / so
hat das aller-streitbarste volt zu den waffen gegrif-
fen. Aber es sind die Lutheraner / wie sie an der an-
zahl größer / also wegen der sache und tugend schwä-
cher / im jahr 1544 und 1548. zu unterschiedlichen
malen geschlagen worden: Auch sind ihre vornähm-
sten haupter / der Sachse und Land-graf von Hessen /
dem Römischen Keiser Carolo V. in die hände
kommen /

[...]

Man hteit davor / daß durch disen Reichstag
Dem ganzen Deutsch-land ins künftige sollte gehol-
fen / und wol vor-gesähen seyn. Und wäre auch in
Der wahrheit also geschähen / wan nur die Stände
Ihrem versprechen nachgelabet hätten. Aber es tro-
chen alsbald / unter dem titul der Augsburgischen
Confession, unzählliche Secten hervor; welche zwar
sehr wider einander waren/ dennoch aber zu der Ka-
tholischen untergang start zusammen hielten. Als sie
derwägen schändlicher weise den friden gebrochen/so
haben sie ihre alte Natur wider angenommen; und
sind nit allein mit ihres Landes gränzen nit zu frie-
den gewäsen / sondern haben auch ihre hände an die
benachbarten Bistümer geüget. Und nach dem
Dise / gleich wie zuvor durch ordentliche mittel wider
gefordert waren; so mußten die Rechte der Kamer
zu Speyer in ihrem sin Beschwården heissen. Über
welche sie nachmahls auf allen Reichs-tagen ver-
gäbens geklagt / auch den vorigen übelthaten noch
Das aller-ärgste bey-gefüget / und die Katholischen
aus ganz Deutschland zu verjagen beschloffen. Aber
Wer ist hierin der Anstifter; wer ist das Haupt ge-
wäsen?

Transkripce:

Wassenberg

Caluini dogma gliscebat, & è Gebennensi lacu exortae nebulae, non per Galliam modo, sed Germaniam quoque diffusae, nonnullorum Principum oculos mentesque adeo obscuraverant, ut quasi veneficio quodam transformati, veterum Sarmatarum instar, pacem non agnoscerent. Hic nempe illius haeresis genius est, ut quorum animos intus turbaverit, eorum, ad turbandas extra provincias, iugi semper utatur ministerio. Itaque cum templa prius & ecelesiastica bona occupassent, praesulatus deglutissent, non suae terrae limitibus contenti, vicinos quoque Episcopatus invasere. Tum, quae merebantur, timere incipiebant: sed Catholici, publicis pacis gratia, multa indulgebant. Tamen haereticos diffidentia subiit, ne, quae rapuerant, reddere paulatim cogerentur.

Itaque malo facinori, pessimum addiderunt, & Catholicos, tota extirpare Germania constituere. Et hoc quibus auctoribus? Quibus capitibus? Frederico Electore Palatino Rheni, Christiano Anhaltino Principe. & Ioachimo Ernesto Brandeburgico, cognomento Anspacensi.

Wassenberg deutsch

Es war überall in Deutsch-land fride/ und die Einträchtigkeit hatte der Fürsten gemühter in einerlei Religion zusammen gebunden. Aber da im Jahr 1527. Lutherus und die Secten angefangen/ so hat die Zweiträchtigkeit algemach über den Friden in Deutsch-land triumphiret: Dan alßdan teilte sich das Reich alsbald von einander/ und wapnete sich zu seinem selbst-eigenen untergange. Und sind die Lutheraner (von Luthero her also genant) wider die Römisch-Katholischen auf-gestanden/ und sie zuvor von ihren einkommen/ endlich auch auß ihren gütern gestoßen. Als aber dieselbigen nach den Keiserlichen Rechten ordentlicher weise wieder gefordert waren/ so haben sie auch das Kammergericht abschaffen wollen: Nämlichen/ auf daß der Kyrchen-raub /dieb-stal/ und aller-hand laster aufkommen/ und ohne furcht weit und breit im Reich umgehen möchten. Und als sie sich dessen weigerten; sihe/ so hat das aller-streitbarste voll zu den waffen gegriffen. Aber es sind die Lutheraner/ wie sie an der anzahl größer/ also wegen der sache und tugend schwächer/ im jahr 1544 und 1548. zu unterschiedlichen malen geschlagen worden: Auch sind ihre vornähmsten häubter/ der Sachse und Landgraf von Hessen/ dem Römischen Keiser Carolo V. in die hände kommen/

[...]

Man hielt davor/ daß durch disen Reichs-tag dem gantzen Deutschland ins künftige solte geholffen/ und wol vor-gesehen seyn. Und wäre auch in der wahrheit also geschähen/ wan nur die Stände ihrem versprechen nachgeläbet hätten. Aber es krochen alsbald/ unter dem titul der Augsburgischen Confession, unzählliche Secten hervor; welche zwahr sehr wider einander waren/ dennoch aber zu der Katholischen untergang stark zusammen hielten. Als sie derwägen schändlicher weise den friden gebrochen/ so haben sie ihre alte Natur wider angenommen; und sind allein mit ihres Landes gräntzen nit zu friden gewäsen/ sondern haben auch ihre hände an die benachbarten Bistümer geläget. Und nach dem diese/ gleich wie zuvor durch ordentliche mittel wider gefordert waren: so musten die Rechte der Kamer zu Speyer in ihrem sin Beschwärden heissen. Über welche sie nachmahls auf allen Reichs-tagen vergäbens geklagt/ auch den vorigen übelthaten noch das aller-ärgste beygefüget/ und die Katholischen aus gantz Deutschland zu verjagen beschlossen. Aber wer ist hierin der Anstifter; wer ist das Haupt gewäsen?

Nämlich Fridericus, Chur-fürst und Pfaltz-graf am Rhein; Christianus, Fürst von Anhalt und Joachimus Ernestus, Markgraf von Brandenbuug/ mit dem zunamen von Anspach: welche drey Ertz-Kalvinisten waren. Zu denen endlich Mauritius, Land-graf von Hessen; Johannes Fridericus Herzog von Würtemberg; und Georgius Fridericus, Mark-graf von Durlach geträtten.

(In disem §. Ist klärlich zu sehen/ daß der Author dieser Historien/ daß jenige mit klaren worten sagen darf/ welches Ihre Keiserl. Majestät selbst in allen ihren schriftlichen/ und in offenen Truck außgangenen Mandaten, Manifesten und Achts-erklärungen niemahls indifferenter gegen allen den Unions-Verwandten gedacht; nemlich/ als wan sie conspiriret hätten/ alle Katholischen im Römischen Reich auszurotten; sondern es seind allershöchst-gedachte Ihre Keiserl. Majest. die doch am höchsten und meisten beleidiget waren/ viel bescheidentlicher in allen ihren Schriften verfahren: